

VI

Persoana a doua

Cum să explici asta, negravitația, acea impresie minunată de plutire și libertate, când te afunzi în tenebre și noaptea explodează într-o vâlvătaie orbitoare și zece miliarde de stele se sting, dispar treptat cu un tremur de gheață, și o maree de scânteii se dizolvă într-o sclipire, în timp ce navighezi în derivă prin întunericul fără margini. Cum să explici senzația de scufundare ce te cuprinde la început, când te crezi pierdut într-un loc ciudat, dar vag cunoscut, până ce descoperi că te afli în dormitorul casei tale. Deși totul e nebulos și o lumină nouă scaldă mobilele și obiectele, ca și cum ai privi printr-o lentilă descentrată, reușești să recunoști patul matrimonial cu baldachin și coloane răsucite, prea elegant pentru gustul tău, pe care l-ai păstrat din respect față de tradiție, pentru că în el s-au născut și au murit mai multe generații din familia ta. Măsuța de noapte e plină de sticlute și flacoane cu doctorii, ca de obicei, iar pe etajeră se îngrămădesc de ieri acte și dosare cu numele tău imprimat cu litere roșii: Don Eladio Robles Sanz. Notar. Tamoga, gata de semnat, cu scrisul tău mare și ascuțit. În fața ta, oglinda rotundă a dulapului de mahon reflectă imagini tremurânde: străinul ăsta în picioare lângă pat e fiul tău, Miguel, și fetița slabă care aleargă spre ușă cu lacrimi în ochi este nepoata ta cea mare, și femeia în vârstă, mai degrabă grăsuță, care suspină, în genunchi la capul patului, este, de treizeci și nouă de ani, nevasta ta, Amalia; și domnul acela serios și chel, cu fața ascuțită și brunet, care se încăpățânează să descheie pijamaua bătrânului cu barba

gri și ochi de pește, ce zace în pat, și care-și pune urechea pe pieptul osos al bătrânului ca și cum ar vrea să asculte un secret prodigios, domnul acela atât de serios este prietenul tău Rey, doctorul Rey, șahist și burlac înrăit.

Bătrânul stă nemișcat în pat, indiferent la toate, și în oglindă vezi craniul acela gri și supt ce se afundă în pernă ca un pietroi, pieptul dezgolit, rece și plat ca o lespede; vezi mâinile ce se odihnesc pe cutele pledului și îți spui „Ce ciudat“, miști degetele și-ți dai seama că da, sunt mâinile tale, pentru că te ascultă, simți că se strâng și se desfac când vrei tu, și totuși le vezi liniștite, abandonate între cearceafuri, străine ca și cum ar aparține altcuiva, deja inutile, pentru că nu mai trebuie să apuce nimic, nu se poate prinde aerul, transparența aerului (ce neplăcute, degetele astea păroase și cu noduri ca niște picioare de rac) și atunci îți vine să sari din pat, pentru că poziția e de mult timp incomodă, cu spatele țepăn și ochii ficși în tavan, și trebuie să părăsești patul fără ca familia să-și dea seama, încăpățânați cum sunt să stea de jur-împrejur, trebuie să scapi din cercul ăsta asfixiant și în timp ce te ridici în picioare ceilalți nici măcar nu te ating, aerul e un zid diafan. Să te strecuri prin bariera asta de corpuri cere multă îndemânare și te temi că vor protesta și te vor împiedica să te scoli, dar sunt foarte ocupați să contemple patul, grămada aceea de așternuturi în care zace un corp decrepit. Când îți întinzi membrele te simți vioi, a merge este o plăcere nouă și foarte veche, aproape uitată, trebuie să te întorci la primii ani ai copilăriei; te miști cu grijă la fel ca atunci, așteptându-te să cazi în orice moment sau ca oasele să scrâșnească și să te-apuce durerea în articulații și sufocarea și nodul în piept, ca în urmă cu puțin timp, dar te afli deja aproape de ușă și continui să avansezi: mișcărilor sunt suave, cu încetinitorul, ca și cum timpul n-ar mai conta, avansezi, avansezi încet; dar nu știi dacă ajungi la ușă în câteva secunde sau în câteva ore, ani, o eternitate, cum să explici asta, până ce intră Sir, bătrânul setter, dând din cap, scuturându-și lațele de foc: în privirea

sa e o sclipire de spaimă, pare gata să sară pe stăpân, dar apoi dă din coadă și trece pe lângă el.

Ai ajuns deja pe coridor și prima noutate este liniștea, o liniște atât de densă cum n-a existat niciodată în casă, casa adormită; nu se aude zumzetul străzii, nici scârțâitul dușumelei găurite de carii, nici zgomotul pașilor ce te conduc la verandă. Prin geamuri se vede piața, aceeași piață dintotdeauna, dar în centru e fântâna dărâmată cu mulți ani în urmă, cu firicelul ei de argint izvorând liniștit din jghebul de piatră mâlos. La casa din față au reparat acoperișul, au vopsit în alb toate cele opt balcoane de pe fațadă, piatra e curățată de mazăgă și în gang geamurile strălucesc din nou: cu siguranță este iar locuită pentru că tocmai s-a deschis ușa principală și în față așteaptă o trăsură cu doi cai; vizitiul se dă jos de pe capră, deschide portiera și din cupeu coboară un cavalier cu redingotă, cizme înalte și joben alături de două domnișoare în doliu și intră toți în casă. E greu să-ți amintești când i-ai mai văzut, dar domnișoara mai înaltă are ochii verzi, ești sigur, și când nu va mai fi tânără va merge în fiecare dimineață la slujbă și are o carte de rugăciuni cu coperti de fildeș care sclipesc în penumbra bisericii și se așază mereu aproape de altarul cel mare pe un scaun tapițat cu mătase roșie. Din celălalt colț al pieței a dispărut clădirea Poștei și în locul ei se află un șopron dărăpănat: în golul obscur al intrării tremură o sclipire de foc și în fund se profilează silueta unui bărbat corpulent, în cămașă, ce lovește liniștit nicovala cu un ciocan. Cât timp dai o raită prin casă, distanța se micșorează, te trezești dintr-o dată în capătul opus al culoarului și-ți atrag atenția lămpile cu gaz, agățate pe perete. Te oprești în fața ultimei încăperi, biblioteca. Bâjbâi câteva clipe și te hotărăști să intri pentru că din cealaltă parte a ușii nu vine niciun zgomot. Un bătrân mărunțel, cu părul alb și favoriți, înfășurat într-un halat albastru spălăcit, stă așezat la un birou pe care se înalță într-un echilibru instabil teancuri de cărți prăfuite. Cufundat în lectură, înmoaie din când în când penița într-o călimară de bronz și mazăgălește repede ceva. La început crezi că te-a simțit

intrând, pentru că își înalță capul și se întoarce spre tine. Identifici imediat capul acela de huhurez, ochii fără pleoape, uluiți și limpezi, înconjurați de cearcăne adânci, nasul scurt și coroiat înfipt pe fața gălbejită. Este același bătrân prins pe pânza tabloului cel mare din salon, îmbrăcat elegant cu frac, străbunicul tău, Raimundo Robles, eruditul familiei, traducător al *Cosmosului*¹ lui Humboldt și comentator al lui Buffon² și Linneo³, autor al unui exhaustiv catalog al florei din zonă și al unei curioase monografii despre Olaus Magnus⁴. Ți se pare că observi un zâmbet afectuos pe buzele lui zbârcite, dar privirea bătrânului nu se oprește la tine, se pierde în mormanul de cărți ce acoperă peretele din fund. Stai în spatele lui și te uiți peste umăr la literele mici și înghesuite ce umplu marginile cărții voluminoase, scrisul înflorit care te fascina de-a dreptul când erai mic, în special vechea culoare maro a cernelii și sclipirea câte unui fir de nisip printre litere. Pe o servantă sunt câteva farfurii cu resturi de mâncare și o carafă de cristal gravat plină cu un lichid chihlimbariu. Îți amintești vechea poveste de familie ce proslăvea voința de muncă a bietului străbunic, închis în bibliotecă, în timp ce tânăra lui soție se plectisea în casa asta

---

¹ *Cosmosul* — titlul unei ample lucrări asupra mediului înconjurător, sinteză a ideilor kantiene despre unitatea fenomenelor naturale, aparținând geografului și naturalistului german Alexander Humboldt (1769–1859).

² Georges-Louis Leclerc, comte de Buffon (1707–1788), aristocrat francez cu studii de drept și medicină, autor al unei importante enciclopedii în 44 de volume privind domeniul științelor naturii: *Histoire naturelle*.

³ Carl Nilsson (Carl Linnaeus, Carlos Linneo, Carl von Linné) (1707–1778) naturalist suedez, autorul unei clasificări ale cărei principii fundamentale stau la baza taxonomiei științifice; considerat, de asemenea, părintele ecologiei.

⁴ Olaus Mansson (Olaus Magnus) (1490–1557) cleric și scriitor suedez, autor al unei interesante opere despre popoarele nordice: *Historia de gentibus septentrionalibus*.

tristă și umedă și săptămâni de-a rândul nu reușea să-l vadă decât atunci când el întredeschidea ușa doar atât cât să primească mâncarea și sticloii cu ceai rece pe care-l savura ca pe o băutură. Respectiv izolarea bătrânului, plăcerea lui solitară de a mângâia foaie după foaie poate cu unicul scop ca după mulți ani un copil să se minuneze în fața hieroglifelor lui.

Închizi ușa în urma ta și cobori pipăind balustrada scării întunecate (pentru o clipă te temi că ai greșit casa) și traversezi parterul ghidat de evantaiul luminos ce brăzdează dalele spre colțul din fund. Salonul este plin de oameni care vorbesc animați în liniște. Te orbește strălucirea, lumina vie ce pare să se înalțe de jos, din scândura cerată și lustruită a podelei. Din nou te gândești că ai făcut o greșală și ai pătruns într-o casă în care are loc o petrecere de carnaval pentru că doar așa se explică de ce toate persoanele acelea sunt îmbrăcate cu costume atât de pestrițe, din diferite epoci. Încerci să te descurci printre grupuri, să găsești vreun cunoscut, ca atunci când nimerești neinvitat la o sărbătorire. Câteva persoane îți par vag familiare. Îți ia ceva timp să faci legătura dintre acele figuri însuflețite și pline de viață și imaginile sepia împrăștiate prin vechiul album cu fotografii. Lângă pian, așezată pe un fotoliu sculptat cu modele aurite, o frumoasă doamnă de vreo treizeci de ani privește glacial mișcările celor prezenți. În timp ce-i admiri părul negru și lucios, care-i cade în cârlionți pe gâtul fin, împodobit cu o panglică de catifea verde, bustul țațoș, talia strânsă și subțire, fusta impresionantă cu crinolină, de culoarea somonului, știi că nu poate fi altcineva decât frumoasa Edelmira, cea de-a doua nevastă a străbunicului. O doamnă de șaiszeci de ani, osoasă, cu un șal negru căzut peste brațe, se îndreaptă spre ea și-ți astupă vederea. Ușile salonului, ce comunică cu sala de jocuri (încuiată de mai bine de jumătate de secol) sunt larg deschise. În centru, un grup de bărbați înconjoară masa de biliard. Este masa pe care-ai descoperit-o în explorările tale infantile, dezmembrată și acoperită de colb în pod. Bilele de sedef par să se rostogolească ore în

șir pe tapetul verde; ai impresia că timpul e găurit și tu te dedublezi, trăiești în mai multe epoci, cum să explici asta, și treci dintr-una în alta cu aceeași ușurință cu care, copil fiind, săreai dintr-o căsuță în alta a șotronului. Cea dintâi surpriză, ce ciudat, a fost să-l descoperi lângă tine pe unchiul Emilio, îmbrăcat marinar și fumând un trabuc monumental; și puțin mai încolo, dormitând pe o sofa, cu picioarele încrucișate și un ziar desfăcut pe genunchi ca un pled, bunicul Eladio, atât de gras, cu vesta descheiată, părul ciufulit și fața aprinsă, ca în amintirile tale din copilărie. Și tânărul acela firav în costum alb, cu mustăți și ochelari de sârmă, care se apleacă spre masa de biliard, trebuie să fie Claudio, fratele mai mic al bunicului, care-a emigrat în Cuba la optsprezece ani.

Te privesc de parcă nici n-ai fi acolo; te supără în special că nu-ți dau atenție și indiferența asta e și mai dureroasă când te îndrepti spre bărbatul din fața ta și desfaci brațele și mergi către el pentru că ți-ai recunoscut tatăl, bărbatul acela puternic, cu fața mare și trăsături blânde pe care l-ai văzut pentru ultima dată la șapte ani, în dimineața cenușie când l-au adus acasă întins într-o căruță hodorogită, după ce asistase o naștere într-un sat vecin; și el (fruntea aceea înaltă și mirosul pielii lui nu le vei uita niciodată) îți întoarce spatele și se îndreaptă spre salon frecându-și lobul urechii cu acel gest caracteristic de ezitare pe care ți-l amintești atât de bine. Trebuie să ieși de aici, să-ți recapeți simțul de orientare, să intri în ordinea veche, în ordinea timpului.

Acum ești pe culoar, în fața ușii cu geamuri și scară de piatră ce duce în grădină. În spatele geamurilor pâcloase se disting aleile cu camelii și castanul pe care-ai dat ordin să-l taie acum jumătate de secol. De-abia ai timp s-o zărești pe fata cu păr scurt și fustă albă care aleargă, cu picioarele goale, spre chioșcul de lemn cu acoperiș țuguiat pe jumătate ascuns sub rețeaua deasă de buganvilia. Umbra aceea albă, verișoara Nina, se evaporă îndepărtată ca amintirile primului tău amor: insomnia disperată la cincisprezece ani, complicitatea unei veri sufocante și siestele în hamac, sub

castanul umbros, părul Ninei pe gura ta, mirosul de mușețel al părului ei, și pe urmă furia și gustul lacrimilor când ei i s-a năzărit să se mărite, atât de tânără, cu străinul acela odios.

Cum să explici graba, dorința ce te împinge spre spălătorie, încăperea care în copilăria ta însemna doar miros de leșie și de rufe umede. Lângă fereastră o fată coase aplecată asupra lucrului, acul din mâna ei este o rază de lumină ce străpunge pânza. Întoarce capul spre ușă când intri, tresare lăsând să-i cadă cusătura din mână și aleargă spre tine (nu e nicio îndoială, acum da, te-a recunoscut; nu este încă bătrâna ce se vaită și delirează agonizând de-a lungul unei nopți interminabile, ci mama cu inima largă pe care ți-o reconstruiești în memorie), șovăie câteva clipe și mișcă din cap a descurajare la început, face un pas înapoi și spune „nu” cu un gest, surâzând acum satisfăcută.

Simți o apăsare imensă, ca și cum oasele tale s-ar fi umplut cu plumb, și cazi din nou în noapte și te-nvârtești în întunericul fără margini și un val cald crește și se propagă ca un ecou și zece miliarde de stele se aprind pe rând ca luminile unui oraș îndepărtat și străfulgerarea este un ocean luminos, Calea Lactee, și simți din nou greutatea copleșitoare și furnicarul grăbit al vieții. Aluneci, chircit în spațiul întunecat și cald, te întorci și rămâi ancorat în pat, și auzi voci tot mai apropiate, cuvinte disperate: „injecție cu adrenalină”... „stop cardiac”... „a reacționat”... „își revine”... „trei minute cât o veșnicie, Dumnezeuule”... Privești mirat chipurile ce stau în jurul patului, aplecate spre tine, și crezi că te-ai trezit din somn și nu înțelegi de ce Amalia îți sărută mâinile și doctorul Rey surâde și-și șterge fruntea cu mâna și fiul tău surâde și în ochi i se citește atâta frică.